บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ภูมิปัญญาการผลิต การแปรรูปและการตลาดน้ำอ้อยของเกษตรกร อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่" ในครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาถึงกระบวนการผลิตและการแปรรูปอ้อยของเกษตรกรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาถึงวิธีการจัดการเรื่องการตลาดน้ำอ้อยของเกษตรกรในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลัง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพการผลิตการแปรรูปอ้อยของชุมชน พร้อมทั้งเกิดความร่วมมือกันของกลุ่มเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีเนื้องาน 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนแรกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาการผลิตและแปรรูปอ้อย โดยการเข้าไปดูกระบวนการผลิตการแปรรูป การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สัมภาษณ์ ถ่ายภาพและทดลองปฏิบัติจริง ส่วนที่สองเน้นกระบวนการ การพัฒนาการจัดการด้านการตลาดโดยใช้เครื่องมือการจัดเวทีการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น โดยมีคนนอกเข้าไปตั้งคำถาม พูดคุย รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สังเกตการณ์ ในประเด็นการรวมกลุ่มเพื่อทดลองจัดการด้านการตลาด เมื่อดำเนินกิจกรรมไปได้ระยะหนึ่งพบปัญหา ก็มีการประชุมสรุปบทเรียน เพื่อวางแผนปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ในการจัดการต่อไป

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาทดลองในพื้นที่ บ้านป่าตุ้มโห้ง หมู่ 8 บ้านห้วยกุ หมู่ 7 ตำบลป่าตุ้ม และบ้านทรายทอง หมู่ 7 บ้านขวัญประชา หมู่ 8 บ้านไชยมงคล หมู่ 9 ตำบลเขื่อนผาก อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ รวม 5 หมู่บ้าน

ประชากรเป้าหมาย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีประชากรกลุ่มเป้าหมายคือ เกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำน้ำอ้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 7 บ้านป่าตุ้มโห้ง หมู่ 8 บ้านห้วยกุ ตำบลป่าตุ้ม หมู่ 7 บ้านทรายทอง หมู่ 8 บ้านขวัญประชา และหมู่ 9 บ้านไชยมมงคล ตำบลเขื่อนผาก ประชากรกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ถึงแม้ว่าไม่ได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันแต่มีพื้นที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ติดต่อเป็นผืนเดียวกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 4 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ทำน้ำอ้อยและปลูกอ้อย ในตำบลเชื่อนผากและตำบลป่าตุ้ม อ. พร้าว จ. เชียงใหม่

ตำบลที่ตั้งชุมชน	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	พื้นที่ปลูกอ้อย (ไร่)
ตำบลเชื่อนผาก	บ้านทรายทอง	17	243
	บ้านขวัญประชา	5	78
	บ้านไชยมงคล	4	35
ตำบลป่าตุ้ม	บ้านป่าตุ้มโห้ง	19	221
	บ้านห้วยกุ	5	68
รวม		50	645

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ

1. แบบสอบถาม
2. การสัมภาษณ์
3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
4. การประชุมกลุ่มย่อย
5. การทดลองจัดการตลาด

การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ประกอบการในการศึกษาวิจัยมี 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการดังต่อไปนี้
   1) แบบสอบถาม เพื่อใช้สำรวจลักษณะส่วนบุคคล และข้อมูลทั่วไป
   2) การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน ข้อมูลภูมิปัญญาการผลิตและแปรรูปอ้อยในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการสัมภาษณ์จากผู้รู้และเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในปัจจุบัน
   3) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นการสังเกตการณ์ขณะที่ดำเนินกิจกรรมการวิจัย การสัมภาษณ์ การจัดเวทีการประชุม การดูกระบวนการผลิตและแปรรูปอ้อย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

4) การจัดเวทีการประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเกษตรกรเพื่อศึกษาปัญหา (need assessment) เป็นการช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาการผลิตการแปรรูปและการตลาดน้ำอ้อย แล้วนำปัญหาที่เห็นว่าจำเป็นที่สุดมาวางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา

5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับบุคคล เป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการเพื่อค้นหาข้อมูลในเชิงลึกที่บุคคลไม่สามารถพูดคุยได้ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมมีจำนวนมาก ถ้าหากบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันจะไม่ถูกเปิดเผยในระหว่างการประชุม และกิจกรรมนี้ยังเป็นการตรวจสอบความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนที่ร่วมกระบวนการวิจัยว่ามีความคิดเห็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนการวิจัย

1. ทำความเข้าใจกับเกษตรกรโดยการประชุมกลุ่มย่อยหลายครั้งระหว่างทีมนักวิจัยหลักได้แก่ ผู้วิจัยและแกนนำกลุ่มของเกษตรกรผู้ทำน้ำอ้อย โดยมีทีมงานจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้สนับสนุนด้านการจัดเวทีการประชุมแต่ละครั้ง พร้อมทั้งผู้อำนวยการศูนย์บริการเกษตรประจำตำบล เข้าร่วมประชุมและให้คำปรึกษา

2. การเก็บข้อมูลการปลูกและแปรรูปอ้อยของเกษตรกร โดยวิธีการสอบถาม สัมภาษณ์และสังเกตกระบวนการทำงาน รวมทั้งการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของเกษตรกร

3. การทดลองจัดการตลาดน้ำอ้อย หลังจากการจัดประชุมกลุ่มครั้งแรกเพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันกับเกษตรกรแล้ว ได้ทดลองจัดการตลาดน้ำอ้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science, SPSS) ซึ่งได้แก่ ค่าร้อยละ

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีการประชุมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระดับบุคคลนำเสนอโดยใช้การพรรณาวิเคราะห์ (descriptive analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved